

2010. gada aprīlis. Silcenes pagasts Latvijā.

SIRMGALVIS SOĻOJA, mazliet salicis, bet tikai mazliet, un uzmanīgam vērotājam nepaliktu nepamanīts, cik agrāk šis vīrs bijis stalts un iznesīgs. Kalsns, gara auguma un platiem pleciem, mērķtiecīgu, tālē vērstu skatienu un, par spīti krietnajai gadu nastai, kas spieda plecus uz leju, joprojām atsperīgu, vingru gaitu un platiem, drošiem soļiem – tādu iespaidu atstāja vientuļais gājējs. Vecais zināja, kurp iet. Viņa apģērbs no galvas līdz kājām bija melns, un tāpēc jo baltāki izskatījās kuplie mati, kas garās, nekārtīgās šķipsnās krita pār apkaklīti.

Izmetis palielu likumu, akmeņainais lielceļš gājēja priekšā beidzot nostiepās taisns kā zaļajā meža vaigā iecirsta gara, gaiša, sīkām zemes pikām, oļiem un zālainām nogāzēm apaugusi kreveļaina brūce. Putnu balsis, kas šajā gadalaikā no rītiem jau skaļi tricināja gaisu, likās apklusušas, vienmuļi žūžoja egles un bērzi. Pats dienvīdus.

Pārlicis smago nesamo no vienas rokas otrā, vientuļais gājējs pēkšņi apstājās ceļa vidū un uzmanīgi ieklausījās. Te viņš stāvēja pilnīgi viens, cik tālu skatiens sniedza – nevienas citas dzīvas radības. Meža zvēri katrs savās gaitās, un cilvēki, jau kur tas laiks, šaipusē apgrozījās reti. Kāda savāda skaņa darīja viņu tramīgu – tāds kā

kliedziens, kā vairs. No kapsētas puses? Cilvēku bal-
sis? Nē, tas nevarēja būt, jo vecajos kapos jau sen kopš
nevienu vairs neglabāja. Ja nu tomēr, tad viņš taču to
zinātu. Kurš gan cits, ja ne viņš?

Labu brīdi vecais vīrs stāvēja un uzmanīgi ieklausī-
jās. Nekā, tikai parastās, labi pazīstamās skaņas, kādās
ik dienas elpoja un dzīvoja mežs. Pavasara vējš maigi
glāstīja sirmgalvja seju, un viņš tam ļāvās, labpatikā
pievēris plakstus. Ļoti vecu, simttūkstoš grumbām un
grumbiņām izvagotu seju ar dziļi iekritušām acīm, platu
pieri un liesiem, ar sirmiēm bārdas rugājiem noaugušiem
vaigiem. Patīkamu? Tik vecu cilvēku sejās parasti skais-
tumu neviens vairs nemeklē. Tad vecais saņēma ciešāk ap
kaklu melnā, platā mēteļa atlokus un pacēla skatu pret
debesīm. Lūpas veidoja vārdus, kurus dzirdēja tikai viņš
pats un, iespējams, vēl kāds, kuram tie lielā padevībā
veltīti: “Paldies Tev, Kungs, par dāvanām, kuras Tu tik
bagātīgi mums sniedz. Paldies par šo skaisto dienu, par
sauli, par vēju, par mežu, kokiem un par zilajām, mie-
rīgajām debesīm. Paldies, ka es, Tavs padevīgais kalps,
atkal varu atgriezties mājās.”

Pārlicis nesamo no vienas rokas otrā, vientuļais gājējs
turpināja ceļu. Vēl tikai pāris kilometru, un viņš būs tur,
kur nokļūst katrs laimīgais. Vietā, kur starp ceļmalas
kokiem vīdēja norāde “Mācītājmuiža”, viņš pagriezīsies
pa labi, kādu gabaliņu pakāpsies kalnā, tad izies cauri
vecu liepu alejai, paies garām akai un piestās blakus
tikko zaļas lapiņas raisošajam jasmīnu krūmam. Stāvot
uz sarkanā ķieģeļa pakāpieniem zemē iesaugušā pagraba
priekšā, viņš dziļi ieelpos spēcīgus asnus dzenošās zāles,
plaukstošo lapu, pirmo ziedu un netālu viņņojošā ezera

reibinošās smaržas. Tad pagriezīsies pret rītiem un ar skatienu apmīļos simtgadīgo ozolmilzi, kurš savu vareno vainagu izpletis pāri pusei jau sen kopš atālā aizlaistās pļavas. Ozols te bija galvenais. Paklanījies svētajam kokam, viņš būs pārnācis mājās. Savā muižā.

Sendienu čuksti. Annas burtnīciņa, 1771. gada rudens.

Es ESMU ANNA EIHORNA, dzimusi 1755. gada 4. maijā. Es dzīvoju Silcenes mācītājmuižā, kura ir apmēram tikpat veca, cik es, ļoti skaista un ērta dzīvošanai. Mans tētiņš ir mācītājs, bet māmiņa – eņģelis debesīs, kurp viņa devās, man piedzimstot. Jūtos vientuļa, jo man nav ne brāļu, ne māsu. Māmiņa bija ļoti jauna, kad nomira, un tētiņš dzīvo viens. Viņš saka, ka nekad vairs neprecēšoties, jo viņam pietiekot ar mani. Tikai man jāklūst ļoti gudrai, lai mums kopā nebūtu garlaicīgi.

Skolmeistars, ko noalgojis tētiņš, man nepatīk, viņš ir muļķīgs un garlaicīgs. Viņa taisnie, plānie mati smird pēc sviedros nodzīta zirga, un zem acīm tam ir zili riņķi, it kā būtu slimis. Var būt, ka ir arī. No pārgudrības. Viņš nekad neskatās man virsū, bet tikai garām, it kā runātu ar sienu. “Jaunkundze nepareizi raksta burtu “tē”,” tas cilvēks savā smalkajā balsī saka, it kā stāstītu to manam tēvam, nevis man. Bet mācāmajā kambarī mēs esam divi vien! Viņa vārds ir Gotlībs Rozenbahens – tikpat muļķīgs kā viņš pats. Diemžēl tētiņam šis dīvainais Gotlībs iet pie sirds. Mājskolotājam, sevišķi tādām, kurš māca meitenes, neesot jābūt nedz smukam, nedz patīkamam, viņam

tikai jāzina savs darbs un tas jāpaveic godam – tā tētiņš saka. “Mans tēvs mani mācīja, modinot dzīvu interesi par katru apkārtējo parādību un to lieliski izskaidrojot, un vēl tagad esmu viņam pateicīgs,” tētiņš saka, “gribu, lai arī tu dabū tikpat labu izglītību.” Tad kāpēc tu pats nemāci mani, bet liec to darīt svešam cilvēkam? – es jautāju. Uz to tētiņam, saprotams, jau gatava atbilde – viņam neesot laika. Draudzes mācītāja pienākumi esot smagi un izsūcot visus pēdējos dzīvības spēkus. Un galu galā katram esot jānodarbojas ar to, ko viņš vislabāk pieprot. Man liekas, ka tētiņš vislabāk pieprot kāršu spēli, medības un zveju, un tā nemaz nav, ka viņam trūktu laika. Bet šeit, mūsu mīļajā mācītājmuižā, mans tēvs Rauls Eihorns ir vienīgais noteicējs, jo, kā jau teicu, māmiņa ir mirusi un citas īstās saimnieces mums nav. Es cenšos klausīt, lai nesadusmotu tēvu. Dusmās viņš kļūst briesmīgs. Nemaz vairs nevalda pār sevi un var sastrādāt lielas muļķības. Lai Dievs nedod tādā brīdī pagadīties viņam pa kājām!

Tas gan jāatzīst, ka mājskolotāja Gotlība vadībā manas zināšanas uzlabojas. Lūk, viņš iedeva burtnīciņu, dažas kopā sašūtas lapas, un lika tajā laiku pa laikam ierakstīt kādu rindu, lai vingrinātos izteikt domas un uzlabotu rokraksta glītumu. Nolēmu paklausīt un reizi pa reizei ierakstīt. “Saturu varat nevienam nerādīt, galvenais ir darbs,” Gotlībs teica, skatīdamies laukā pa logu, kur es gan neko interesantu neredzēju. Bet padoms labs. Ja viņš nebūtu tik šausmīgi neglīts un neuzvestos tik augstprātīgi, varbūt mēs ar laiku varētu kļūt par labākiem draugiem. Jo necik vecs šis Rozenbahens nav,

varbūt gadus desmit par mani vecāks. Man patlaban ir sešpadsmit. Saņemties un pajautāt?

Tētiņš saka, ka tad, ja es labi mācīšos, varēšu pati izvēlēties, ko turpmāk dzīvē darīt. Zinu, ka viņš gribētu, lai palieku tepat muižā, izdevīgi apprecos, vislabāk ar kādu jaunu mācītāju, un turpinu Eihornu dzimtu, kurā esmu palikusi pēdējā. Ko es? Pagaidām par to vēl cenšos nedomāt. Jo man ir kāds noslēpums. Ļoti liels, skaists un mīļš. Viņa vārds ir... Andulis.

2010. gada pavasaris. Silcenes pagasta vidusskola.

SKOLOTĀJA ZILBERTE lēnām, pierastām kustībām pārkārtoja papīrus no viena rakstāmgalda stūra uz otru, tik pierastām, ka tās noslīpējušās jau līdz automātiskumam, kā nekā divdesmit pieci gadi skolā. Skolotājai patika kārtība vienmēr un visā, pašas izskats un uzvedība to mūžīgi atgādināja. Viņa nebija veca, nē, tikai mazliet pāri piecdesmit, bet paradumi... Stundas sākumā, kad bērni gatavojās kontrolārbam vai citai zināšanu pārbaudei, darba lapas tika novietotas rakstāmgalda kreisajā malā, no kurienes dežurants tās paņēma izdalīšanai. Atskatot stundas nobeiguma zvanam, kad skolēni steidzās ātrāk pielikt punktu un izklīst, Zilberte konsekventi pieprasīja, lai visas lapas tiktu novietotas tā paša galda labajā augšējā stūrī. Ob-li-gā-ti! Taču vienmēr jau atradās kāds palaidnis, kuram teiktais paslīdēja gar ausīm, un tad viņa dusmojās.

Ievai Zilbertei nebija personiskās dzīves. Visi to zināja, taču skaļi, saprotams, neapsprieda, tikai paklusām un

izsmejoši ķiķinot. “Mazās dīvainības”, kā bērni tās dēvēja, tika norakstītas uz skolotājas vecmeitības rēķina. Visumā viņi savu skolotāju mīlēja, jo, lai arī stingra, Zilā Berta bija taisnīga un labestīga.

Aivis Priednieks, viens no desmitās klases fiksākajiem zēniem, bija pirmais, kas savu kontroldarba lapu nometa, kā pagadās.

– Nu bļin, nu gan Zilā Berta jautājumus sagudrojusi, ne? – daudz nebēdādams, ka skolotāja vēl tepat aiz puspievērtajām durvīm, puisis nobļāvās pilnā rīklē. – Riktīgi aplauzos. Atkal sekmju lapa sabojāta!

– Ko taurē, Skuja, te kurlo nav, – sportiska izskata puisis, kurš nupat uz savas lapas uzvilka vārdu “Edgars”, izteiksmīgi rādīja uz durvju pusi.

Desmito audzinātāju Ievu Zilberti reti kurš uzdrošinājās nerespektēt. Audzēkņi no viņas mazliet baidījās. Skolotājas plašās, vispusīgās vēstures zināšanas radīja cieņu, bet cilvēciskā attieksme un taisnīgums, kas izpaudās kritiskās situācijās, tāpat bieži negaidītās sirsnības izpausmes lika domāt, ka viņa ir cilvēks, kas nonācis savā īstajā vietā, un pedagoga profesija ir viņas misija un aicinājums, ko audzēkņi parasti novērtē. Pret visiem skolotāja izturējās vienādi, nekad nevērtēja “pēc deguniem”. Vienīgais izņēmums – uzcītīgā teicamniece Zane Vaišļa, pret kuru Zilberte nespēja būt tik objektīva, cik vajadzētu, bet to jau varēja saprast, un neviens arī ļaunā neņēma. Zane vienīgā urbās pa grāmatām kā slieka caur sakaltušu zemi, un viņai ļoti patika vēsture, kas desmitajiem kā mācību priekšmets galīgi neturējās topā. Nu sakiet – kurš vairs mūsu dienās gribēja lasīt grāmatas?! “Tad ņemiet “Ilustrēto Vēsturi”, meklējiet internetā,

skatieties filmas,” Zilberte mudināja, “galu galā izjautājiet vecākus un vecvecākus!” Interesanti padomi, vai ne? Ko tad senči tādu varēja zināt, kas viņu bērniem būtu jaunatklājums?

– Priedniek, vai es varētu palūgt tevi atgriezties uz mirklīti klasē? – Skolotāja stāvēja durvīs un ar rokas mājienu aicināja Aivi pie sevis.

Uzrunātais nosarka, bet izlikās, ka nekas sevišķs nav noticis, un izteiksmīgi paraustīja plecus. Brūnās acis samiedzās šauras, retie vasaras raibumiņi uz degungala iekvēlojās košāki. Klases skaistules Irita un Laura zīmīgi saskatījās – beidzot Skuja dabūs *pa lielam*, un tā viņam arī vajadzēja, jo nekad neprata pieturēt muti.

– Kas ir?

– Kad būsīm palikuši divatā, es tev paskaidrošu.

No skata it kā necila sieviete, bet kas par krampi! Zilbertes sejā nepakustējās ne vaibsts, tikai cieši sakniebtās lūpas un daži sārti plankumi uz kakla liecināja, ka viņa dusmojas. Irita iespurdzās un iebakstīja ar pildspalvas galu Aivim mugurā: – Ej taču, ja sauc, ko rausties?

– Es teicu, ka sūdi būs. – Edgars nolīda aiz meiteņu mugurām un mēģināja iefiltrēties kopīgajā klasesbiedru masā, kas snaikstījās gaitenī, kļūstot neredzams. – Ar Zilo Bertu labāk nejokot.

– Klusāk, losi, citādi pats arī uzrausies, – Lauriņa, melni izkrāsotās acis nozibinādama, apsauca Edgaru. – Zilā Berta! Tu vispār domā, ko runā? Klusāk nevari?

– Personiski man būtu baigā škrobe, ja kāds mani apsaukātu par Zilo Bertu. – Irita sapurināja krāšņos matus, labi apzinādāmās savu pievilcību.

Matu vilnis nolīgoja vēlreiz.

– Tevi, Bumbulīt, neviens un nekad tā nesauks, neuztraucies. Ja nu vienīgi par seksīgo Irču, – Aigars Zālītis, nezina kāpēc iesaukts par Zīli, iesmējās un nošmaukstināja gaisā izteiksmīgu buču izskatīgās meitenes virzienā.

Pats viņš nebija ne skaists, ne iznesīgs, parasta izskata puisis pelnu pelēkiem, spurainiem matiem, paplatu seju un lācīgu gaitu, tomēr turējās skolas meiteņu mīluļu topā. Tādas lietas mēdz būt galīgi neizskaidrojamas.

– Cūka, – Irita nošņāca un pagrieza nekauņam muguru.

Stulbi, ka nācās nosarkt. Iritai Zolmanei, visu atzītai skolas skaistuma karalienei, tādi aigari – pie vienas vietas. Un tā viņa pievilcība, pēc Iritas ieskatiem, izskaidrojama pavisam vienkārši – Zāliša senči varēja atļauties da jebko, jo skaitījās paši biezākie visā Silcenē. Mutere staigāja sarkanās un melnās ādās, braukāja ar *BMW* un pīpēja kā bomzis, bet sencis vispār ģimenes skaistajā villā pie Zaķu gravas parādījās tikai reizi mēnesī, jo bīdīja lielo biznesu pa centra pilsētām, varbūt arī ārzemēs, neviens jau īsti nezina. Iritas mamma kādu laiku piestrādāja Zālišu savrupmājā par apkopēju un vienmēr šausminājās: “Mājā visa tik daudz, ka krīt pa logiem laukā, bet sīko aizved pie omas, lai tā tiek galā, paši nemaz neaudzina. Laika, redz, nevienam neesot. Pati *duj* riņķī pa draudzenēm un strebj tekilu. Pats nezina kur un nezina ko šeptējas, gan jau, ka bez krimināla neiztiek. Bērnus, nabadziņus, pataisījuši par dzīvu vecāku bāreņiem. Mazais mūžīgi nopuņķojies, stresains. Brīnums, ka vecāko, to tavas klases Aigaru, nav izmetuši uz ielas, lai nemaisās pa kājām. Bet tas jau liels, var tikt ar sevi galā pats.”

Iritas mammas apkopējas karjera beidzās ātri, tāpat kā visas iepriekšējās. Pēc vairākkārtējas saimnieku bāriņa satura iztukšošanas ienesīgo darbu nācās pamest, toties nu uzradās sarunu temats ilgam laikam. Lai arī sirds smeldza, Irita nolēma, ka mammas dēļ kompleksos nedzīvos. Jā, un arī tāds Aigars, kā jau teikts, viņai pie vienas vietas.

– Bet kontriķis super, ne? Personiski es pusi no visiem jautājumiem atstāju neatbildētus, un man ir čujs, ka ar otru pusi nepietiks, lai dabūtu normālu ciparu. – Iritas draudzene Lauriņa savieba apaļīgo ģimīti bēdīgā izteiksmē. – Gads tūliņ beidzas, un visa liecība būs sačakarēta tās stulbās vēstures dēļ.

– Par to vislielākā škrebe. Ja man uz gadu kādā priekšmetā izlikis zemāk par seši, tad ir vāks, sencis saskaitīsies un tā nodos, ka vairs negribēsies, – citu priekšā Irita arvien centās izlikties, ka viņas ģimenē viss kārtībā.

Tēvs? Vai viņš vispār zināja, kurā klasē mācījās viņa meita?

– Mani arī uzvilks *pa lielo*. Kabatas naudu nost un uz laukiem pie vecmātes bītes ravēt – vot, kāda vasariņa būs, – gaudās Laura.

– Plācenīt, nu ko tu? Berta taču tevi pažēlos, viņa visām blondinēm dod atlaides, – Aigars nespēja rimties. Saviebis ģīmi, viņš pacilāja dažas meitenes matu šķipsnas, kuras kopš nesena laika vizēja piķa melnumā. – Jāā, bet tagad, kad tu savus blondos matiņus esi saķēzījusi ar melno krāsu, tev patiešām var rasties problēmas.

– Apklusiniet taču kāds to idiotu, lūūūdzu! – Lauriņa izskatījās tā, it kā būtu iekodusies skābā ābolā. – Še tev pa nagiem, tizleni!

Aigars smiedamies atlēca malā, skuķu agresija dažreiz varēja kaitēt veselībai. Bet Laura gandrīz raudāja. Piesējies matiem, atradies kritizētājs! Lai paskatās pats uz savu muteri un tad runā! Visvairāk kaitināja iesauka, kuru Zīlis izdomājis. Plācenis! Ja viņš tā turpinās, tad drīz jau visa skola Lauru Placēnu saukās par Plāceni! Nu labi, par Plācenīti, bet ko tas maina? Ak, kā viņa ienīda to lempīgo mērkaķi bez fantāzijas! Un nesaprata, ko citi skuķi viņā atrod, ka disenēs gandrīz no kājām gāza riņķi. Tā pati Irča – izlikās auksta, bet ko ierakstīja atmiņu kladē? Aigars, laikam nenojauzdams, kādi mākoņi savelkas pār viņa galvu, mētāja no vienas rokas otrā savu pēdējā izlaiduma mobilo telefonu un smējās. Viņam, stulbenim, laikam likās, ka ir baigi kruts. Krutāks par visiem! Laura jau ievilka elpu, lai pateiktu kaut ko pretīgu, bet iejaucās Zane:

– Neņem viņu galvā, Lauriņ. Iesim?

Sapratusi, ka viņas iebildumus pret Aigaru un žēlošanos par grūto kontroldarbu tikpat neviens te īsti neņems par pilnu, Laura atmeta ar roku un pacēla skolas somu.

– Nu labi, ja jau jūs visi esat tādi...